

УДК 338.4

Дем'яненко Т.І., к.е.н., доцент

Українська інженерно-педагогічна академія

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА СТРУКТУРИ

В даній статті розглянуто сутність таких важливих економічних категорій як «ресурс», «потенціал», «ресурсний потенціал підприємства». Підкреслено увагу на обґрунтування змісту категорій «ресурсний потенціал підприємства», зважаючи на провідну роль ресурсного забезпечення в сталому розвитку сучасного виробничого підприємства.

Ключові слова: ресурс, потенціал, ресурсний потенціал підприємства, підприємство.

Demyanenko T.

RESOURCE POTENTIAL ENTERPRISE: THEORETICAL ASPECTS OF NATURE AND AGENCIES

In this article the essence of important economic categories as "resource", "potential", "resource potential of the company." Highlighted attention to the study content categories "resource potential of enterprise", given the central role of resource support for the sustainable development of a modern industrial enterprise.

Keywords: resource potential, resource potential of enterprise, enterprise.

Демьяненко Т.И.

РЕСУРСНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПРЕДПРИЯТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СУЩНОСТИ И СТРУКТУРЫ

В данной статье рассмотрена сущность таких важных экономических категорий как «ресурс», «потенциал», «ресурсный потенциал предприятия». Подчеркнуто внимание на обоснование содержания категорий «ресурсный потенциал предприятия», учитывая ведущую роль ресурсного обеспечения в постоянном развитии современного производственного предприятия.

Ключевые слова: ресурс, потенциал, ресурсный потенциал предприятия, предприятие.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Формування і розвиток ринкових відносин в Україні, характеризується нестабільністю цілей, напрямів діяльності та визначенням пріоритетів розвитку підприємства, що в свою чергу обумовлено непередбаченими змінами в конкурентному середовищі та факторами що на нього впливають.

На сучасному етапі конкурентоспроможність забезпечується переважно нарощуванням наявних ресурсів, впровадження нових технологій, інноваційних трансформацій. Ринкове середовище висуває жорсткі вимоги до підвищення ефективності наявних ресурсів та напрямів розбудови і зміцнення ресурсного потенціалу, зниження затрат на виробництво, підвищення якості товарів. Механізм управління ресурсним потенціалом підприємств не в повній мірі відповідає завданням підвищення ефективності його роботи, отримання високих кінцевих результатів, подальшого розвитку. Особливої актуальності ця проблема набуває через обмеженість ресурсів. Це зумовлює необхідність постійного пошуку шляхів їх ефективнішого використання.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблеми формування та використання ресурсного потенціалу досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені Л. Абалкін, В. Авдеєнко, Р. Акбердін, В. Андрійчук, Р.

Білоусов, Г. Бабков, П. Борщевський, І. Бузько, Ю. Василенко, С. Волощук, Е. Горбунов, В. Гончаров, А. Задоя, А. Ігнатовський, Р. Колосова, О. Коренков, В. Котлов, Н. Краснокутська, Г. Мельничук, М. Кучеров, О. Олексюк, І. Ступницький, І. Фаріон, О. Федонін, Е. Фігурнов, С. Хейнман, Д. Черніков, В. Шиян, С. Шкарабан та інші. Проте більшість теоретичних концепцій розвитку ресурсного потенціалу, його структури та властивостей, що лежать в основі його використання, є недостатньо обґрунтованими або суперечливими.

Цілі статті. Є узагальнення наукових поглядів щодо трактування таких економічних категорій як «ресурси», «потенціал», «ресурсний потенціал» та визначення їх місця в ефективності управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В основу поняття «ресурсний потенціал» входять такі поняття як «ресурси» та «потенціал». Ресурс – це запас, джерело. Цей термін є досить багатограним. Він в себе включає такі поняття як «природний ресурс», «економічний ресурс», «матеріальний ресурс», «вторинний ресурс», «трудова ресурс», «виробничий ресурс» тощо [1]. В даному випадку нас цікавить останнє. Виробничі ресурси – ресурси, які використовуються у виробничому процесі (природні, трудові, капітал, підприємницька діяльність)[3].

Потенціал – це можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані. Якщо говорити про потенціал підприємства, то на думку науковців, це сукупність ресурсів, які можуть бути використані в процесі підприємницької діяльності суб'єктом господарювання.

Що ж до самого визначення терміну «ресурсний потенціал», то існує досить широке коло визначень, які його характеризують. Ресурсний потенціал як сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства. При цьому ресурсний потенціал підприємства можна охарактеризувати чотирма основними критеріями:

- реальними можливостями підприємства в тій чи іншій сфері діяльності (також і нереалізовані можливості);
- обсягом ресурсів як залучених, так і тільки підготовлених до використання у виробництві;
- здатністю кадрів (менеджерів) використовувати ресурси, вміння розпоряджатися ресурсами підприємства;
- формою підприємництва та відповідною організаційною структурою підприємництва [6].

Різноманіття підходів до розуміння сутності ресурсного потенціалу дає змогу вважати його багатоаспектним поняттям. На наш погляд, ресурсний потенціал є системою взаємопов'язаних різних видів ресурсів, які є у розпорядженні підприємства або можуть бути залучені до його господарської діяльності для максимального задоволення потреб споживачів та підвищення його конкурентоспроможності на ринку. При цьому він визначається не просто кількістю та якістю ресурсів, які є на цей момент, а й їхнім оптимальним співвідношенням, відповідністю їхньої величини і складу потребам вирішуваних завдань.

Більшість дослідників формують таку структуру ресурсного потенціалу підприємства:

- матеріальні ресурси, які в свою чергу складаються з необоротних та оборотних активів;

- трудові ресурси;
- фінансові ресурси;
- нематеріальні ресурси;
- інформаційно-методичні ресурси.

Матеріальні ресурси – це ресурси в матеріально-речовій формі, які використовуються у господарській діяльності підприємства. Основні фонди – це засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній споживчій формі, а їхня вартість переноситься конкретно працею на вартість продукції, що виробляється, частинами в міру спрацювання. Оборотні фонди – частина виробничих фондів у вигляді певної сукупності предметів праці, елементи яких цілком споживаються у кожному виробничому процесі (циклі) і переносять всю свою вартість продукції, що виробляється.

Діяльність будь-якого підприємства орієнтована на отримання певних результатів. Традиційно розглядається, що головною метою організації є максимізація прибутку. Але насправді деякі підприємства успішно досягають цільових настанов, а іншим це дається набагато складніше. Більшість економістів-дослідників обумовлюють успіхи функціонування правильним вибором виду господарювання, обраною стратегією, філософією управління, наявністю достатньої кількості необхідних ресурсів, вмінням швидко реагувати на постійні зміни зовнішнього середовища. У сукупності всі перелічені фактори формують потенційні можливості підприємства – його економічний потенціал, який є основою прийняття стратегічних рішень, визначає напрямок розвитку підприємства виходячи з умов ринку, обумовлює формування конкретної програми дій на перспективу, виступає базовим критерієм управління сучасним підприємством.

Трудові ресурси (трудоий чи кадровий потенціал) – це загальна чисельність наявного працездатного населення на території країни, адміністративно-територіальні одиниці або на підприємстві; основна продуктивна сила суспільства. Іншими словами, трудові ресурси – сукупність постійних працівників, які мають необхідну професійну підготовку і досвід практичної роботи. Саме трудовий потенціал приводить в дію всі інші складники ресурсного потенціалу підприємства. Він може бути описаний з різних позицій залежно від кількісних і якісних характеристик. Це дає змогу здійснювати оцінку кадрового потенціалу у вартісних категоріях, яка особливо актуальна для власника підприємства. Така оцінка допомагає отримати реальне уявлення про те, наскільки здібності працівників перевищують витрати на їх залучення, навчання та розвиток [2].

Фінансові ресурси – сукупність грошових коштів та надходжень, які є в розпорядженні підприємства для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат на відновлення підприємства та стимулювання працівників. Фінансові ресурси дуже важливі, як вихідний вид ресурсів для створення та діяльності підприємства, забезпечують процес виробництва, є неодмінною умовою неперервності процесу виробництва [5].

Нематеріальні ресурси – це складова частина потенціалу підприємства, що здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого проміжку часу. Для цього виду ресурсу є характерними нематеріальна основа і невизначеність величини майбутнього прибутку від її використання в процесі виробництва. Цей термін використовується для характеристики сукупності об'єктів інтелектуальної власності.

Інформаційно-методичні ресурси – це семантична інформація у вигляді понятійного знання, що відображає не стільки індивідуальні, скільки суспільні (колективні) знання.

Розглядаючи склад ресурсного потенціалу щодо функціональних напрямів формування та використання, розрізняють потенціали маркетинговий (здатність маркетингової системи підприємства забезпечити його постійну конкурентоспроможність); виробничий (здатність виробничої системи забезпечити випуск продукції в обсязі, що відповідає потенціалу попиту); фінансовий (здатність фінансової служби забезпечити основні ланки ланцюга "збут-виробництво-закупівлі" фінансовими ресурсами за принципом найбільш ефективного їхнього розподілу); організаційний (здатність менеджменту створити ефективну систему взаємодії між усіма елементами потенціалу) [7].

Висновки. За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що на сьогоднішній день існує значна кількість визначень категорії, проте всі вони уособлюють наявні на підприємстві ресурси, які суб'єкт господарювання може використовувати для виробництва продукції та отримання прибутку. Основними складовими потенціалу є: матеріальні ресурси; трудові ресурси; фінансові ресурси; нематеріальні ресурси; інформаційні ресурси. Ресурсний потенціал підприємства являє собою складну систему, що включає основні фонди, трудові ресурси, технологію, енергетичні ресурси та інформацію, що знаходяться в розпорядженні організації для творчої діяльності. Йому властивий ряд специфічних характеристик. Перш за все, цілісність, що означає, що тільки за наявності всіх елементів потенціалу можливе досягнення кінцевого результату його функціонування.

Аналізуючи економічну літературу з цієї проблематики, доходимо висновку, що поки що відсутній єдиний підхід до розуміння поняття "потенціал підприємства". Велика кількість дослідників з приводу визначення сутності, змісту та оцінки потенціалу підприємства як основні елементи досліджуваного поняття виділяє наявність у підприємств ресурсної складової та потенційну можливість її використання. Але ця категорія найбільш багатогранна.

У широкому розумінні під економічним потенціалом підприємства слід розуміти деякий запас міцності, стабільності, наявні та потенційні, раціонально використовувані ресурси підприємства (як матеріальні, так і нематеріальні), які згодом можна мобілізувати, привести у дію з метою досягнення цілей та завдань підприємства, а також протистояти негативним, швидко змінюваним умовам зовнішнього середовища

В умовах жорсткої конкурентної боротьби для ефективного управління підприємством існує необхідність постійного ресурсного обґрунтування можливостей суб'єкта господарювання: оцінювання наявного ресурсного потенціалу та якості його використання, а також оцінка можливого ресурсного потенціалу, який би дав змогу підвищити результативність діяльності підприємства, ключовими показниками якої є позитивна динаміка доходів та прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Базелевич В.Д. Мікроекономіка: Підручник/ За ред. В.Д. Базелевича. – 2-ге видання, пререроб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 679 с.
2. Бауліна Т.В. Кадровий потенціал як головний фактор управління змінами на підприємстві / Т.В. Бауліна // Економіка і управління. – 2008. – № 1. – С. 67-71.
3. Цимбалюк Л.Г. Формування та управління витратами виробництва / Л.Г. Цимбалюк, Н.П. Скригун, Л.І. Антошкіна. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 240 с.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібн. / Н.С. Краснокутська. – К.: Вид-во ЦНЛ, 2005. – 352 с.

5. Покропивний С.Ф. Економька підприємства: Структурно-логічний навч. Посыбник/За ред. д-ра екон. Наук, проф. С.Ф. по кропивного. – К.:КНЕУ, 2001. – 457с.
6. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання / С.Е.Сердак // Академічний огляд. – 2008. –№2. –С. 83-88.
7. Вишневська О.М. Ресурсний потенціал підприємництва / О.М. Вишневська // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 32-37.

Рецензент д.е.н., професор Прохорова В.В.